

Beszámoló a Jakabffy Elemér Alapítvány Kortörténeti Gyűjteményének 2007-es tevékenységéről

Célkitűzéseink

A Jakabffy Elemér Alapítvány Kortörténeti Gyűjteménye (továbbiakban JEAKGy) célja egyrészt szeminárium- és olvasótermi szolgáltatás (25–30 férőhely), másrészt egy olyan dokumentációs központ, politológiai és jelenkor-történeti háttérintézmény kialakítása, amely a romániai magyar kisebbség történetére, valamint a rendszerváltás utáni időszakra nézve gyűjti és szolgáltatja az információkat kutatóknak és tudományos intézményeknek, civil szervezeteknek. A JEAKGy a kolozsvári magyar *társadalomtudományi* kutatás és képzés *dokumentációs háttérét* teremti meg rendszeres kutatási munkamegbeszélések, előadások és továbbképzések szervezésével, valamint kéziratárának, folyóirat-gyűjteményének és társadalomtudományi kézikönyvtárának folyamatos bővítése és kutathatóvá tétele által.

Mivel Romániában nincs olyan intézmény, ahol az 1990 utáni romániai magyar civil és politikai szervezetek közlönyei, illetve a vidéki és központi újságok, hírlapok, folyóiratok egy helyen megtalálhatók volnának, a JEAKGy-ben az 1990 utáni romániai magyar közéleti sajtóból (főleg az 1990–2000 közötti időszakra vonatkozóan) szinte teljes gyűjteményt állítottunk össze. Emellett a romániai és magyarországi sajtótermékek közül is beszereztük a jelentősebb, a JEAKGy gyűjtési körének megfelelő teljes sorozatokat.

A kutatást szolgáló folyamatos Internet-hozzáférés biztosítása mellett a fontosabb kurrens folyóiratok és hírlapok is olvashatók gyűjteményünkben. A Gyűjtemény állománya az Alapítvány székhelyén folyamatosan nyitva tartó olvasóterem számítógépein, illetve honlapunkon böngészhető, emellett 2006 nyarától az Erdélyi Közös Katalógus (EKKA) adatbázisán keresztül is kereshetővé vált (<http://ekka.progress.ro/>). A székhely egy irodahelyiségből és 25–30 férőhelyes olvasóteremből áll: E helyiségek előadások, nagyobb rendezvények (50 személy) befogadása céljából egybenyithatók.

Nyitvatartás: hét közben 9–19 óra között, szombaton 9–14 óra között. A távolabbról vagy külföldről érkező kutatóknak, előadóknak előzetes bejelentkezés alapján az Alapítvány vendégszobát biztosít.

Tevékenységeinkről

A JEA KGY működése az Szervezeti és Működési Szabályzat szerint és az éves munkaprogram alapján a következőkre terjed ki:

- társadalomtudományi kutatásokkal kapcsolatos rendezvények szervezése;
- háttérkeretek biztosítása kutatócsoportok számára;
- helyiség biztosítása a BBTE politológia;
- olvasótermi, könyvtári, dokumentációs szolgáltatások;
- helyiség biztosítása a KOMATE könyvtárának (megközelítőleg 200 kötet), amelyet főként történészhallgatók használnak, de hozzáférhető a JEA olvasói számára is;
- a *Magyar Kisebbség* folyóirat könyvtári terjesztése (lapszámonként 16 romániai könyvtárnak küldünk példányt).

A JEA KGY 2005 áprilisában együttműködési szerződést kötött a *Romániai Magyar Politológusok Társaságával* (POLITEIA) a társadalomtudományi tevékenység fejlesztése és az ezzel kapcsolatos rendezvények számának növelése érdekében, továbbá átfogó háttérkeret biztosítása végett még több kutatócsoport számára.

1. Társadalomtudományi rendezvények, előadások 2007-ben:

A. Előadások a JEA székhelyén

- 2007. január 18.: Kántor Zoltán (szociológus, TLA, Budapest): *Nacionalizmus: elmélet és módszertan*
- 2007. március 22.: dr. Visky S. Béla (adjunktus, BBTE Református Tanárképző Kar): *13+13=? Egyház és hatalom viszonya egykor és ma*
- 2007. április 3.: Lőrincz D. József, Kiss Tamás, Stefano Bottoni: *Az ambivalens diskurzus, mint a kettős beszédmód értelmezési modellje – vitaest*
- 2007. április 24.: Novák Zoltán (kutató, Román Akadémia, Marosvásárhely): *A Ceaușescu-korszak magyarságpolitikája 1965–1974.*
- 2007. április 7.: Stefano Bottoni (kutató): *Sztálin a székelyeknél – A Magyar Autonóm Tartomány története 1952–1960.*
- 2007. május 9.: Nagy Mihály Zoltán (kutató, EME): *Alku vagy kiegyezés? A Magyar Népi Szövetség története*

- 2007. május 16.: Bakk Miklós (politológus, BBTE), Salat Levente (politológus, BBTE): *A romániai magyarság politikai integrációja – vitaest*
- 2007. május 29.: Kiss Tamás (szociológus, RMDSZ), Csata István (szociológus): *Népesedési perspektívák. Az erdélyi magyar népesség regionálisan tagolt előreszámítása*
- 2007. október 25.: Varga Attila és Veress Emőd „*Román alkotmányjog*” c. kötetének bemutatója. (Státus Kiadó, Csíkszereda, 2007);
- 2007, november 9.: dr. W. Kovács András (EME kutató) és Hegyi Géza (doktorandusz, BBTE): *Egyházi és világi elit a középkori Erdélyben*
- 2007. november 29.: Fehér Andrea és Marton Tünde (a BBTE Történelem–Filozófia Kar doktoranduszai): *Életmód és mentalitás a kora újkori erdélyi források tükrében*
- 2007. december 6.: Szegedi Edit (docens, BBTE, Európai Tanulmányok Kar) *Erdélyi szász elit a kora újkorban* és Dáné Veronka (Református Gyűjtőlevéltár) *A kora újkori erdélyi vármegye és a megyei elit*

Rendezvényeink célközönsége főként a kolozsvári társadalomtudományi szakokon tanuló diákság, valamint az adott előadások témájában érdekelt kutatók.

B. A JEA társszervezője a **XVIII. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktábor** rendezvénynek: *Vitán felül! Erős Európa – erős közösségek.* Tusnádfürdő, 2007. július 17–21.

A JEA rendezésében került sor a következő előadásokra:

- *Az erdélyi magyar pluralizmus esélyei és korlátai* – Meghívottak: Bakk Miklós (tanár, BBTE, politológia tanszék), Szász Alpár Zoltán, Bíró Béla (tanár Bukaresti Egyetem, Sapientia EMTE), Orbán Balázs (politológus, Pro Societas – Társadalomért egyesület). Moderátor: Székely István (felelős szerkesztő, Magyar Kisebbség)
- *Népesedési tendenciák és családmódok a Kárpát-medencében* – Meghívottak: Kapitány Balázs (kutató, KSH), Kiss Tamás (az RMDSZ demográfiai munkacsoportjának vezetője), Csuzi István (Erdélyi Magyar Alap), Csíki Sándor (elnök, Pro Familia Nyárádszeredai Nagycsaládos Egyesület, elnök, Erdélyi Családszervezetek Szövetsége), Dánél Sándor (elnök Csíkszeredai Nagycsaládos Egyesület, alelnök, Erdélyi Családszervezetek Szövetsége), Gyurgyík László (FECSKE Nagycsaládosok Társulása), Zilizi Zoltán (Felvidék). Moderátor: Szabó Endre (elnök, Nagycsaládosok Országos Egyesülete)

- *Politikai átvilágítás – esély az elakadt rendszerváltás folytatására* – Meghívottak: Cristian Pârvulescu (elnök, Pro Democratia Egyesület), Bányai Péter (politikai elemző) Stejarel Olaru (történész), Könczei Csilla (BBTE). Moderátor: Toró T. Tibor (parlamentari képviselő, a parlament nemzetbiztonsági bizottságának tagja)

C. 2007. augusztus 16–19. között került megszervezésre az V. Szelterszi Társadalomtudományi Tábor. Ez alkalommal a következő témák kerültek megvitatásra:

- *Miért nem lehet/nem érdemes erdélyi magyar társadalomtörténetet írni?* – témafelelős: Gagy József
- *Új és régi identitásszerkezetek és a politikai közösségek formálódása* – témafelelős: Egy Gábor
- *A kisebbségkutatás lehetséges kulcskérdései – a nemzetpolitikai nyelvesztés után* – témafelelős: Bárdi Nándor
- *Tismaneanu-bizottság – magyar tapasztalatok* – felkért előadók: Salat Levente, László Márton, Lázok Klára, Nagy Mihály Zoltán, Novák Zoltán, Olti Ágoston
- *Hogyan dolgozzuk fel a megfigyelési dossziékat?* – előadó: László Márton, hozzászólók: Könczei Csilla, Novák Zoltán, Olti Ágoston
- *Erdély narratívák a nemzetközi interetnikus és összehasonlító társadalomtörténeti kutatásokban* – előadók: Feischmidt Margit, Bokor Zsuzsa, Lőrincz D. József, Kiss Tamás
- *Autópálya kutatások* – régészeti lehetőségek (Soós Zoltán, Ferencz Szabolcs), társadalmi elvárások és változások (Péter László, Gagy József, Benedek József)
- *Oktatáskutatás: a romániai magyar iskolarendszer átalakulása és várható hatása* (Márton János); diplomások munkaerő-piaci helyzete 4 országban (Csata Zsombor, Mandel Kinga); közoktatási rendszerek hatékonysága 4 országban (Papp Z. Attila); roma felzárkóztató programok (Németh Szilvia); beszélgetés a felnőttképzés piaci intézményesítéséről Balla Zoltánnal
- *Stratégia és kommunikáció: szakmai és politikai logikák között* – Papp Z. Attila beszélgetése Dávid Lászlóval, Magyar Tivadarral, Kelemen Attilával
- *A magyar kisebbségi összehasonlító kutatások hasznáról és szerepéről* – Kiss Dénes, Kiss Tamás, Veres Valér, Papp Z. Attila, Szabó A. Töhötöm, Bárdi Nándor
- *Eltérített múlt – a székely historiográfia esete az identitástermeléssel* – Hermann Gusztáv, felkért hozzászólók: Szabó Levente, Pál Judit)

- *Vidékfejlesztés – régió kutatás – falukutatás Erdélyben* – Benedek József, Csák László, Letenyey László, Kiss Dénes.

A fentiek mellett sor került fiatal kutatók témájának bemutatására és megvitatására is: Veres Ilka (szamosújvári örmények identitása); Brugos Bernadett (Románia turisztikai képéről); Sólyom Zsuzsa (a nyilvános adatforrásokhoz való hozzáférés) Molnár Gréti (a kommunizmus emlékezete), János Jakab Beáta (kolozsvári civil szervezetek kapcsolathálói), Patakfalvi Czirják Ágnes (szubkultúrák Kolozsvárt), Zsoldos Timea (kolozsvári magyar vállalkozókat).

A tábor folyamán bemutatásra került: Csata István–Kiss Tamás: *Népesedési folyamatok az ezredfordulón Erdélyben* c. kötete – bemutatta Veres Valér; illetve a *Lenyomatok* c. kötet – bemutatták Jakab Albert Zsolt és Illyés Sándor, valamint sor került az *Örökségünk* c. folyóirat bemutatására is (Kolombán Zsuzsa).

2. Kutatói programok:

A JEA adott otthont a *Balogh Artúr Szakkollégium* munkálatainak is: alapítványunknál négy ösztöndíjas szakkollégista (két történész és két politológus) folytat kutatói tevékenységet. Ezek az egyetemi hallgatók egy tutor szakmai irányítása alatt saját kutatásukon dolgoznak, továbbá vendégtanárok által tartott előadásokon vesznek részt. Koordinátor: D. Lőrincz József.

3. Digitalizációs program

A 2007 folyamán az Erdélyi Magyar Adatbankba felkerült tételek közül alapítványunk a következőkben működött közre:

- **BIBLIOGRÁFIÁK:** *A kolozsvári Egyetemi Könyvtár magyar nyelvű kéziratái, Romániai magyar könyvkiadás bibliográfiája 1960–1970, Romániai magyar könyvkiadás bibliográfiája 1971–1986, Csángó bibliográfia, Kulturális és az egyházi kataszter aktualizálása, Jancsó Béla életmű bibliográfia, Register der Periodika des Vereins für siebenbürgische Landeskunde (1840–1944); Erdélyi néprajzi bibliográfia elkészítése*

- **IRODALMI ÉLETMŰVEK:**

- László Noémi írói vendégoldalának fejlesztése: *Az ébredés előterében, Nonó*
- Hervay Gizella írói vendégoldalának elkészítése: *Az idő körei, Kobak könyve, Életfa*

– Bajor Andor írói vendégoldalának elkészítése: *Pokoli különkiadás, Az éjjeliőr nem tud aludni, Egy bátor egér viszontagságai, Főúr, írja a többihez, Betűvetők becsülete, Kerek percc*

– Bartalis János írói vendégoldalának elkészítése: *Versek, Versek II, Az, aki én voltam*

• KUTATÓI OLDALAK:

– Demeter M. Attila kutatói oldalának elkészítése

– Egyed Péter kutatói oldalának elkészítése (elektronikus változatban hiányzó kötetek és tanulmányok digitalizálása: *A szenvedés kritikája, Az ontológiai nyelvmodell, Az ész hieroglifái, Szabadság és szubjektivitás, A szabadság a filozófiában, Jelszerkezetek a mindennapi életben, Intézmények, erkölcsök és személyes szabadság a székely társadalomban, „A Communitas egy test”, A reklám és a jelmondat a mindennapi élet jelrendszerében)*

• PRO PRINT KÖNYVEK: Bíró Sándor: *Kisebbségben és többségben*; Horváth Sz. Ferenc: *Elutasítás és alkalmazkodás között*; K. Lengyel Zsolt: *A kompromisszum keresése*; Papp Z. Attila: *Sétányomatok*; Oláh Sándor: *Falusi látletelek*; Pozsony Ferenc: *„Adok nektek aranyvesszőt...”*; Pál Judit: *Városfejlődés a Székelyföldön 1750–1914.* – az elektronikus változatban átküldött anyagok átszerkesztése

• FOLYÓIRATOK: Az *Erdélyi Múzeum* elektronikus formátumban hiányzó lapszámainak a digitalizálása (1991/1-4, 1992/1-4, 1993/1-2, 1993/3-4, 1994/1-2, 1995/3-4, 1998/1-2, 1998/3-4), illetve a 2002–2005-ben megjelent lapszámok előkészítése az Adatbankba való feltöltés céljából. A *Kellék* filozófiai folyóirat 26, 27-28-as lapszámainak az előkészítése, valamint a *Magyar Kisebbség* nemzetpolitikai szemle 2006/1-2, illetve 2006/3-4-es lapszámainak előkészítése az Adatbankba való feltöltés céljából.

• DIGITÁLIS SZÖVEGTÁR: *Demográfia* (összesen 49 tanulmány és kötet); *Nacionalizmus* (56 tanulmány)

• ERDÉLYI HONISMERETI KÖNYVTÁR létrehozása: Maksai Ferenc: *A középkori Szatmár megye*; Bura László: *Szatmári diákok 1610–1852*; Mikó Imre: *Huszonkét év*; Bíró Sándor: *Kisebbségben és többségben; Hetven év*; Jakó Zsigmond–Juhász István: *Nagyenyedi diákok 1662–1848.*; Bálint-Pataki József (közzétette): *Kolozsvári emlékirók*; Rettegi György: *Emlékezetre méltó dolgok 1718–1784*; Dankanits Ádám: *A hagyományos világ alkonya Erdélyben*; Jakó Zsigmond: *Bihar vármegye a török pusztítás előtt /Település és népiségtörténeti értekezések 5./*; Balázs Éva: *Kolozs megye kialakulása /Település és népiségtörténeti értekezések 3./*; Bélay Vilmos: *Máramaros megye társadalma és*

nemzetiségei a megye betelepülésétől a XVIII. század elejéig /Település és népiségtörténeti értekezések 7./; Iczkovits Emma: Az erdélyi Fehér megye a középkorban /Település és népiségtörténeti értekezések 4./; Mályusz Elemér: A türelmi rendelet; Dávid László: A középkori Udvarhelyszék művészeti emlékei; Szabó Miklós–Tonk Sándor: Erdélyiek egyetemjárása a korai újkorban 1521–1700; Deér József–Gáldi László: Magyarok és románok I–II.; Nagy Lajos: A kisebbségek alkotmányjogi helyzete Nagyromániában; Makkai László: Román–magyar közös múlt; Jelentés a romániai magyarság helyzetéről; Románia 1944–1989.

- ERDÉLYI TELEPÜLÉSEK térképeinek elkészítése: Barót, Borszék, Brassópojána, Bukarest, Dés, Dicsőszentmárton, Érmihályfalva, Félixfürdő, Fogaras, Gyergyószentmiklós, Gyulafehérvár, Herkulesfürdő, Kézdivásárhely, Kovászna, Lugos, Máramarossziget, Margitta, Maroshévíz, Medgyes, Nagyenyed, Nagykároly, Nagyszalonta, Négyfalu, Petrosény, Szamosújvár, Szászrégen, Szászsebes, Székelykeresztúr, Szentegyháza, Szilágysomlyó, Szováta, Torda, Tusnádfürdő, Vajdahunyad.

4. BBTE-karok szemináriumai

A BBTE Politikatudományok tanszékének oktatói: dr. Horváth Réka, dr. Lőrincz D. József és Szász Alpár Zoltán rendszeresen tartanak előadást, órát, szemináriumot, szakkollégiumi megbeszéléseket és konzultációt az Alapítvány termeiben.

5. Olvasótermi szolgáltatások

A 2006/2007-es tanévben, illetve a 2007/2008-as tanév első félévében száznál több diák töltött ki olvasói nyilatkozatot, akik ily módon bekerültek az olvasói nyilvántartásunkba. A diákok jelentős része történész, illetve politológus hallgató, de szociológia, filozófia, filológia, újságíró, jog, földrajz, pszichológia, teológia és európai tanulmányok szakos hallgatók is szép számban veszik igénybe gyűjteményünket.

Gyűjteményünk 4 nagyobb állományra oszlik: könyvek, kéziratok és szakértői anyagok, folyóiratok, valamint a rendszerváltás utáni romániai magyar sajtó részlege. 2007-ben folytattuk az állományunk bevezetését az Erdélyi Közös Katalógus (EKKA) online adatbázisába. 2007 folyamán gyűjteményünk könyvállománya meghaladta a 3900 tételt, emellett 950 kézirat és 249 reader tanulmányozható. Emellett gyűjteményünk gazdag folyóirat-állománnyal rendelkezik: 196 hazai és külföldi periodikából válogathat az

érdeklődő. A könyv-, kézirat-, folyóirat- és sajtókatalógusok a www.jakabffy.ro honlapunkon böngészhetők.

Az alapítvány továbbá helyet biztosít a KOMATE könyvtárának is, amelyet főként a történész hallgatók használnak, de hozzáférhető a JEA olvasói számára is.